

OBSAH.

Podobizna.	
Předmluva	IX
William James :	XI

Přednáška I.

<i>Nynější rozcestí ve filosofii</i>	1

Citát z Chestertona. — Každý má svou filosofii. — Letora je činitelem v každém filosofování. — Racionalisté a empiristé. — Jemní a hrubí. — Většina lidí hledá i fakta i náboženství. — Empirism dává nám fakta bez náboženství. — Racionalism dává náboženství bez faktů. — Laikovo rozcestí. — Nereálnost v racionalistických systémech, na př. Leibnic o zatracených. — M. J. Swift o optimismu idealistů. — Pragmatism jako soustava zprostředkující. — Námitka. — Odpověď: Filosofie mají své charaktery, jako lidé. — Posuzujeme je týmž způsobem jako lidi. — Spencer jako příklad.

Přednáška II.

<i>Co znamená pragmatism</i>	28

Veverka. — Pragmatism jako metoda. — Dějiny této metody. — Její charakter a příbuzné metody.

Pragmatism proti racionalismu a intelektualismu. — Příklad s chodbou. — Pragmatism jako theorie pravdy, rovnocenný s humanismem. — Dřívější názory o matematické, logické a přírodní pravdě. — Novější názory o tom. — Schillerovo a Deweyovo stanovisko „nástrojové“. — Formace nových názorů. — Vždy nutno bráti zřetel k pravdě starší. — Starší pravda vznikla podobně. — Nauka humanistická. — Racionalistická kritika „humanismu“. — Pragmatism jako zprostředkovatel mezi empirismem a náboženstvím. — Prázdnota transcendentálního idealismu. — Jak dalece smí býti uznáván pojem Absolutna za pravdivý. — Pravdivé je dobré. — Boj pravd. — Pragmatism uvolňuje diskusi.

Přednáška III.

Pragmatický výklad několika metafysických problémů 56

Problém podstaty. — Eucharistie. — Berkeleyův pragmatický výklad hmotné podstaty. — Locke o osobní identitě. — Problém materialismu. — Racionalistický výklad. — Pragmatický výklad. — „Bůh“ jako princip není lepší „Hmoty“, neslibuje-li více. — Pragmatické srovnání obou principů. — „Plán“. — „Plán“ sám o sobě je prázdný. — Otázka zní: Jaký plán? — Problém „svobodné vůle“. — Odpovědnost. — Svobodná vůle jako kosmologická teorie. — Pragmatismu jde při všech těchto problémech o to, co slibují alternativy.

Přednáška IV.

Jedno a mnohé 84

Totální reflexe. — Filosofie hledá nejen jednotnost, nýbrž i totalitu. — Racionalistický pocit jed-
XXII

notnosti. — Dle pragmatismu svět je jednotný několika způsoby. — Jednotný v prostoru a času. — V lidské řeči. — Jeho části navzájem na sebe působí. — Jeho jednotnost a mnohost jsou souřadny. — Otázka jednoho původu. — Generická jednotnost. — Jednotný cíl. — Jednotná historie. — Universální znalec. — Cena pragmatické metody. — Absolutní monism. — Vivekananda. — Výklad různých typů sloučení. — Závěr: Musíme se postavit proti monistickému dogmatismu a držeti se empirických dat.

Přednáška V.

Pragmatism a zdravý rozum 110

Noetický pluralism. — Jak naše vědění roste. — Starší způsoby myšlení trvají. — Předhistoričtí předci vynalezli pojmy zdravého rozumu. — Seznam těchto pojmů. — Ponenáhlu začalo se jich užívat. — Prostor a čas. — „Věci“. — Druhy. — „Příčina“ a „zákon“. — „Zdravý rozum“ je jednou z etap duševního vývoje a stvořen byl od geniů. — Kritické etapy: 1) vědecká a 2) filosofická, přirovnány k zdravému rozumu. — Nemožno říci, která z nich je „pravdivější.“

Přednáška VI.

Pragmatický pojem pravdy 131

Polemická situace. — Co znamená shoda se skutečností. — Znamená ověřitelnost. — Ověřitelnost nás vede úspěšně zkušeností. — Úplné ověření je zřídka nutné. — „Věčné“ pravdy. — Souvislost, — s řečí, — s minulými pravdami. — Racionalistické námitky. — Pravda je dobro, jako zdraví, bohatství atd. — Pravda je pomůckou. — Minulost. — Pravda roste. — Racionalistické námitky. — Odpověď na ně.

Přednáška VII.

Pragmatism a humanism 160

Pojem Pravdy. — Schiller o „Humanismu“. — Tři druhy skutečnosti, které každá nová pravda musí vyšetřiti. — „Vyšetřování“ je nejisté. — Absolutně neodvislou skutečnost lze těžko vystihnouti. — Lidské přídavky všude doplňují danou skutečnost. — Podstata rozdílu mezi pragmatismem a racionalismem. — Racionalism chce dokazovati transempirický svět. — Motivy této snahy. — „Hrubí“ zamítají je. — Pravá alternativa. — Pragmatism zprostředkuje.

Přednáška VIII.

Pragmatism a náboženství 184

Užitečnost Absolutna. — Whitmanova báseň: „Vám“. — Dva způsoby výkladu. — Dopis mého přítele. — Nutnosti versus možnosti. Definice „možnosti.“ — Tři stanoviska o spáse světa. — Pragmatism je melioristický. — Můžeme stvořiti skutečnost. — Proč by mělo něco býti? — Nabídnutá volba před stvořením. — Zdravá a chorobná odpověď. — „Jemné“ a „hrubé“ typy náboženství. — Pragmatism zprostředkuje.